

Det tause språket

Michael 2024; 21: Supplement 33: 116–118.
doi:10.5617/michael.11711

Svenska Akademien tildelte Jon Fosse (f. 1959) (figur 1) nobelprisen i litteratur i 2023, for «hans nyskapande dramatik och prosa som ger röst åt det osägbara». Fosse fulgte opp med et Nobelforedrag om det tause språket (1). I foredraget vrir han på et sitat av filosofen Jacques Derrida (1930–2004): «Det viktigaste i livet kan ikkje seiast, berre skrivast». Hvordan trer dette tause språket frem?

Dramaet *Barnet* ble urfremført på Nationaltheatret høsten 1996 og utgitt året etter (2). Vi møter Agnes og Fredrik som begge sliter med ensomhet, kjedsomhet, og manglende tro på en fremtid i tilværelsen. De treffer hverandre i et busskur. Ingen av dem har fyr. Agnes sier:

«Eg går rundt og spør folk etter fyr
Eg går ut
reiser inn til sentrum
og så spør eg folk etter fyr
Eg sit inne heile dagen
ofte det
eller så reiser eg inn til sentrum
Viss eg ikkje orkar vere åleine
så reiser eg inn til sentrum
og så
Ja eg spør av og til folk etter fyr
Det er slik det»

De to var ensomme, men to kan bli ett. Agnes blir gravid. De leier et hus ved sjøen. Agnes og Fredrik har en oppgave. De kjenner på et ansvar for barnet – og for hverandre. En natt våkner Agnes. Fostervannet er gått. De haster til sykehuset og møter en lege og en sykepleier. Legen forklarer alvorret i situasjonen: Barnet vil ikke leve hvis det fødes nå, men hvis det viser seg å være tegn til infeksjon må Agnes føde umiddelbart. Teksten belyser et

Figur 1. Jon Fosse. Litografi av Knut Løvås. Fosse-huset. Foto: Jan Frich.

vanskelig dilemma. Helsepersonell skal gi korrekt informasjon, men samtidig skal man ikke frata pasienten eller pårørende håpet. Medisinsk sett er det også best om Agnes, nettopp på grunn av alvorret i situasjonen, ikke blir unødvendig oppspilt.

Fredrik lider mens han venter på at Agnes skal bli ferdig med undersøkelsene inne hos legen. Sykepleieren spør om det er noe hun kan gjøre for ham. Fredrik trenger verken seng eller mat, men kanskje det er mulighet for en røyk? Det finnes et rom, sier sykepleieren, men det er kun for pasienter. Tror du på Gud, spør Fredrik. Hun nøler: Det finnes en prest på sykehuset, sier hun. Fredrik ønsker kun nærværet av et annet menneske.

«SJUKESØSTRA

Kva var det du skulle seie

FREDRIK

Eg skulle vel til å seie noko slikt som

at eit barn er

det som samlar

på ein måte

Held saman

Nei det er feil sagt

Du skjønar

Det er så vanskeleg å få det sagt

SJUKESØSTRA

Ja det er vanskeleg

å få det sagt

men eg skjønar

Det er liksom livet

det

Eller

Vanskeleg å få uttrykt

det her

FREDRIK

Ja det viktigaste

går det liksom ikkje an

å seie noko om»

Sykepleieren er nærværende, undrende og fortrolig med det usagte. Hun er profesjonell og medmenneske på samme tid. Det som er vanskelig å si noe om, har også en stemme – et taust språk mellom ordene – slik Fosse viser oss her.

Litteratur

1. *Nobelførelsing av Jon Fosse*. Svenske Akademien. <https://www.nobelprize.org/uploads/2023/12/fosse-lecture-norwegian.pdf> (lest 22.4.2024)
2. Fosse J. *Barnet; Mor og barn; Sonen*. Oslo: Det Norske Samlaget, 1997.

Jan Frich

jan.frich@medisin.uio.no

Universitetet i Oslo

Postboks 1089 Blindern

0317 Oslo

Jan C. Frich er spesialist i neurologi og professor ved Universitetet i Oslo.